

Afganistan, 2010 Kabul, mesto Babur © MONIKA BULAJ

Fotografije spoti po različnih koncih sveta

Razstava fotografij, reporterke in dokumentaristke Monike Bulaj Geografie sommerse - Potopljene geografije je v tržaškem Skladišču idej, ki ga upravlja deželni zavod Erpac, na ogled še do nedelje med 10. in 19. uro. Kustosinja razstave je fotografinja sama. Avtorica je na ogled postavila več kot sto svojih črno-belih in barvnih fotografij, ki jih je posnela na različnih koncih sveta. Na svojih številnih poteh je iskala stik z manjšinami, nomadskimi narodi in verstvi. V dobrih treh desetletjih se je potikala ob mejah, med svetiščji in pri najrazličnejših ljudeh. Njeni posnetki pričajo o življenju socialno najšibkejših prebivalcev, ki jih je srečevala na območjih Vzhodne Evrope, Kavkaza, Srednjega Vzhoda, Afrike, Irana, osrednje Azije, Rusije, Afganistana, Haitija in Kube. Ob razstavi je izšel zajeten katalog. »Gre za delo na poti, z osebam, ki bežijo od človeške norosti: nomadi, ki ne smejo več na pot, manjšine, ki so prisiljene postati nomadske, romarji v svetiščjih, ki jih napadajo teroristi,« je v uvodnem besedilu zabeležila Monika Bulaj. **Mlis**

Škloc je zaključek procesa spoznavanja, tkanja odnosov, odkrivanja zgodb?

Zame to ni najpomembnejša stvar, nimam te obsesije. Včasih fotografije ne posnamem. Ne zanima me recimo nasilje. Želim le sestavljati nežen mozaik. Trenutek, ko posnamem fotografijo, pa doživljam kot medsebojno darovanje.

Ljudi prosite za dovoljenje, preden jih posnamete?

Seveda. To pa ni vedno mogoče, na primer, ko gre za večje skupine ljudi. Fotografski aparat nosim okrog vratu, na vidnem mestu. Fotografiranje ni kraja podob, saj sem fotografinja. To je moj poklic, zakaj naj bi se potuhnila? Včasih se več dni približujem ljudem, ki bi jih rada fotografirala, z njimi se dolgo pogovarjam, včasih pa je dovolj nenaden stik. In sprožim. Če ugotovim, da si kdo tega ne želi, to željo spoštujem, saj tudi sama ne maram, da me kdo fotografira.

Pri nekaterih fotografijah ima gledalec vtis, da se vam ljudje naslanjajo pred objektiv.

Moji subjekti ne pozirajo, čeprav nekatere fotografije ustvarjajo ta vtis, ker ujamem njihov pogled. Osebe me pogledajo, ker me vidijo in zaznajo mojo prisotnost.

Izogibate se poročanju o nasilju, marsikdaj tudi novinarskemu mainstreamu.

Nisem kronistka, novinarsko

poročanje je nekaj drugega. Opažam, da se zlo bolj prodaja od lepote. Lepota pa je lahko še bolj realna od nasilja, ki postane večkrat del igre. Atentatorji potrebujemo nekoga, ki poroča o zločinih. Množica fotografov, ki se pojavijo na kraju nezgode, me včasih straši: raje poiščem kraje, kamor ne zahaja nihče. Bila sem seveda tudi priča nasilju. Ne bi pa nikoli razstavljal ali posnela fotografije, ki zlorablja telo žrtve, pa čeprav so lahko takšne podobe grozljivo lepe.

Pravite, da sloni vaša poetika na prikazovanju lepote.

Poročati o lepem ne pomeni, da posuje svet s sladkorjem. Lepota je lahko tudi ostra, lepota je lahko tudi boleča.

V vaši pripovedi izstopata dva elementa: nomadstvo in religija.

Včasih sta to povezana elementa, kar je trdil tudi Bruce Chatwin. Nekateri rituali nomadov dobivajo verske razsežnosti, kot je na primer selitev živine. Vse je povezano. Zanima me tudi lahko kotnost človeka, njegova inteligenca, polna vere, ki vidi v verski knjigi metaforo kot odprto možnost, ne pa oviro. Pripovedujem o izobčenih in o tistih, ki ne poznajo nasilja. Vzemimo na primer Rome na Balkanu, ki si prisvajajo svetnike drugih ver, hodijo po njihovih grobovih in postanejo včasih še bolj verni od samih privržencev posamezne vere. Reinterpretirajo religijo z absolutno lahkotnostjo ... Mar ni vse to čudovito?

Ste verni?

To, o čemer govorim, je morda moja vera. Ne iščem pa religije. Med predavanji ali v gledališču me včasih nekdo celo vpraša, katera vera je pravičnejša ... (smeh) Med božjim in človeškim pa me vse bolj zanima človek. Začela sem z iskanjem verstev in sem pristala na človeku, na njegovem telesu, na njegovi želji po pobožnem, na njegovi svetosti. Vzemimo islamske mistike: če te vprašajo, kje je bog, in si daš roko na srce, jih to gane.

V središču vašega dela so torej napor, potreba in želja po pripovedi.

Pripoved je najgloblja stvar, ki jo imam v sebi. Če ne bi pisala in ne bi pripovedovala, me ne bi bilo.

Kje se počutite doma?

Na poti, v gibanju. Prijatelji mi pravijo »bela ciganka«.

Kaj pa Trst?

Trst je odlična točka za odhod in za pristanek. Odtod sem se spravila na pot: v Bosno, na Balkan. Je pa hkrati Trst zelo zanimiv svet. Kraške reke, ki izginjajo, in skalovje kot sir ementalec so fascinantna metafora za zgodbe, za podtalne in potopljene poglede na nevidni del mesta, ki včasih privrejo na dan kot nerešeni konflikti ali kontrasti. Izjemne zgodbe!

Bo vaše tkanje mreže človeštva kdaj zaključeno?

Seveda, da bo: ko bom mrtva.

Nobelovec Jon Fosse daje glas neizrekljivemu

Nagrada za literaturo Opus norveškega avtorja je sestavljen iz dram, romanov, pesniških zbirk, esejev, otroških knjig in prevodov

Jon Fosse Letošnji dobitnik Nobelove nagrade za literaturo ANSA

STOCKHOLM Dobitnik Nobelove nagrade za literaturo je norveški pisatelj Jon Fosse. Nagrado je prejel za »svoje inovativne igre in prozo, ki daje glas neizrekljivemu«.

Kot je utemeljila Švedska akademija, je obsežen Fossejev opus, ki je napisan v nynorsk, enem od dveh uradnih jezikov na Norveškem, sestavljen iz številnih dram, romanov, pesniških zbirk, esejev, otroških knjig in prevodov. Čeprav je Fosse danes eden najbolj uprizarjanih dramatikov na svetu, postaja vse bolj prepoznaten tudi po svoji prozi, so še zapisali in navedli, da njegovo pisanje razgalja »človekovo izgubo orientacije«, njegov slog pa je postal znan kot »Fossejev minimalizem«.

V prvem odzivu, po večerajšnji razglasitvi, je Fosse dejal, da je »presrečen in hvaležen«, Nobelovo nagrado pa sam vidi kot nagrado literaturi, ki si v prvi vrsti prizadeva biti literatura brez kakršnih koli premislekov.

Za norveško televizijo TV2 je nagrajenec tudi povedal, da se je njegovo ime že leta omenjalo med kandidati za Nobelovo nagrado, a je vse do letos ostal praznih rok. »Navajen sem napatosti in navajen sem, da je ne doblim, zato je bilo zame nekoliko nepričakovano. Višje od Nobelove nagrade je nemogoče. Potem gre vse navzdol,« je še dodal v smehu.

Stalni tajnik Švedske akademije Mats Malm je pred tem povedal, da je s Fossejem že govoril po telefonu in da ni vedno, da bi mu ljudje verjeli, ko jih pokliče z novico o nagradi, a tokrat mu je nagrajenec verjel.

Slovenski roman in drame

V slovenščino je glede na podatke Cobissa preveden Fossejev roman *Melanholija I* ter drame *Ime*, *Punca na zofi* in *Noč poje pesmi svoje*. Na gledališkem odru mariborske Drame so v preteklosti uprizorili tudi njegov *Jesenski sen*. Prevajalka Marija Zlatnar Moe, ki je v slovenščino prevedla dramo *Noč poje pesmi*

svoje, je slog njegovih dram opisala kot zelo minimalističnega in blizu absurdnemu gledališču. Fosse je izven Norveške znan predvsem kot dramatik. Primerjajo ga s Henrikom Ibsenom, saj je najbolj prevajan in uprizarjan dramatik po njem. Osebe v Fossejevih dramah pogosto nimajo imen, uporablja le zaimke ali samo »moški«, »ženska«, »otrok«. »Zelo malo je besed, so dolgi premori, besedila ni veliko,« je povedala prevajalka in dodala, da enako velja za njegove romane, za katere pravijo, da »ima človek občutek, da so daljši, kot so v resnici«. Fosse pripoveduje umirjeno, počasi, redkobesedno, veliko je tudi ponavljanja, premorov. V slovenščino sta Fossejeva dela prevajala še Jana Kocjan in Darko Čuden.

1250 strani brez pik

Fosse se je rodil 29. septembra 1959 v Haugesundu na zahodu Norveške. Odraščal je v družini, ki je sledila strogi obliki luteranstva. Temu se je upiral z igranjem v glasbeni skupini in da se je razglašal za ateista. Danes 64-letnik se je leta 2013 spreobrnil v katolika.

Po študiju književnosti je leta 1983 debitiral z romanom *Rdeče, črno*, ki se premika naprej in nazaj v času in med perspektivami. Med njegova glavna dela štejejo roman *Naušet* (1989), ki so ga kritiki dobro sprejeli, ter *Melanholija I in II* (1995–1996). Njegovo najnovejše delo je *Septologien*; gre za delno avtobiografski *magnum opus* v sedmih delih, razporejenih v tri knjige, in govori o človeku, ki sreča drugo različico samega sebe. Roman obsega 1250 strani brez ene same pike. Tretji del je bil v ožjem izboru za mednarodno Bookerjevo nagrado 2022.

Jon Fosse je šele četrty Norvečan in prvi po 95 letih, ki je dobil Nobelovo nagrado za literaturo. Pred njim so nagrado prejeli njegovi sorojaki Sigrid Undset (1928), Knut Hamsun (1920) in Bjoernstjerne Bjoernson (1903). **Sta**